

СТАНОВИЩЕ
За дисертацията
На докторант
Росица Георгиева Филатова

На тема
Сътрудничество между НАТО и ЕС
за изграждане на
Архитектура за сигурност в Европа
(1992 – 2015)

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
По Професионално направление: 3:3. Политически науки
– Политология (Международни отношения)

От: доц. Д-р Любов Г. Минчева
Научен ръководител
Катедра Политология
Софийски университет

Представената за защита дисертация от Росица Георгиева Филатова на тема, „Сътрудничество между НАТО и ЕС за изграждане на Архитектура за сигурност в Европа (1992 – 2015)“ е в обем от 182 стандартни машинописни страници основен текст; и 18 страници Библиография на цитирана и използвана литература на български и английски езици, в т.ч. документи и интернет специализирани публикации. Дисертацията се състои от пет глави, съответно посветени на: (а) Теоретични направления в международните отношения; (б) Външна политика на ЕС; (в) НАТО и сигурността на Европа след края на Студената война; (г) Сътрудничеството между НАТО и ЕС след края на Студената война в изграждане на европейска Архитектура за сигурност; (д) Заключителна част съдържаща практико-приложени аспекти и политически препоръки. Дисертацията включва и списък на съкращенията на български и английски езици в общ обем от 3 страници.

Архитектурата на сигурността е модерно понятие и продукт на нарастващо глобализиращ се свят, генериращ нарастваща несигурност и нови предизвикателства към международния политически и правов ред. Темата на докторската дисертация на Росица Филатова е изключително актуална и евро-центрирана. Изследователската рамка е изградена върху стратегиите, институционалния профил и между-институционалното сътрудничество на две регионални и международни организации – НАТО и ЕС – които *и* принципно *и* фактически играят основна роля в гарантиране сигурността на Европа след Студената война. Времевата рамка (1992 – 2015) е ясно обозначена и подбрана с оглед целите и задачите на дисертационното изследване, а именно – систематизиране и анализ на факти, относителни към съзидателен международен процес, задвижен от международни организации непосредствено ангажирани с проблемите на сигурността. В по-широк исторически контекст, дисертационното изследване е мотивирано от международни процеси започнали още през 70-те години на миналия век, конкретно – Хелзинският процес, който за пръв път поставя на нова

основа политиката на сигурност и сътрудничество в Европа и е първа стъпка в поредица от събития и процеси поставили край на периода на Студената война.

Научната литература в областта на сигурността е в подем от средата на 70-те години но получава особен тласък в началото на 90-те години на миналия век след разпада на bipolarната организация на международния ред. Новата и несравнимо по-всеобхватна дефиниция на сигурността налагаща се от тогава до днес изисква научна дискусия систематизираща различни теоретични направления в международните отношения и идентифицираща техния пресечен терен. Дисертантката Росица Филатова изпълнява тази задача в Глава първа от дисертационния ѝ труд. Филатова прави преглед на основните школи в международните отношения. Понятието Архитектура за сигурност е разработено в тази Глава и с оглед на конкретни събития, инициативи и исторически документи, чиито актьори и инициатори са двете организации – ЕС и НАТО.

Като организация, основно ангажирана със сигурността на свой терен, ЕС и неговата външна политика и политика за сигурност и отбрана е централна тема в Глава втора на предложената дисертация. От историческа гледна точка, Архитектурата за сигурност е тема, особено болезнена за Европа от годините на разпада на Югославия и последвалите етно-национални конфликти на Балканите. Паралелни и следващи конфликти в района на Черно море и Кавказ придават допълнителна значимост на този проблем. Дисертантката прави преглед на тези конфликти, оценявайки риска който те генерират спрямо европейската сигурност. В контекста на тази конфликтна среда, дискусията на Филатова по проблеми свързани с еволюция на европейските институции за сигурност и отбрана; както и тази върху мащабни стратегически европейски политики като Средиземноморската стратегия и Европейската политика на добросъседство изтъкват ЕС като ключов актьор и съзидателен механизъм на Европейската архитектура за сигурност.

Макар в зората на създаването на новата Европейска архитектура за сигурност ролята на НАТО да е поставена под върпос от страна на някои западни съюзници, кризата в Босна и Херцеговина ясно показва че НАТО ще бъде ключов фактор в този процес. Ролята на НАТО за изграждане на Европейска Архитектура за сигурност е проследена в Трета глава на настоящата дисертация. Тук се доказва и основната хипотеза на дисертационното изследване, а именно – че НАТО е ключов фактор на Европейската архитектура за сигурност. Първоначалният вариант на дисертацията бе ограничен във времеви период приключващ с края на Югославските войни. В последствие обаче периодът бе разширен до 2015 г., което постави нови и по-амбициозни задачи пред докторантката. Росица Филатова се справи с тази задача успешно. В завършен вариант Трета глава включва не само бързата трансформация на Североатлантическия алианс до средата на 90-те години на миналия век, - от Организация за колективна защита към Организация за колективна сигурност с нарастнали отговорности към мироопазване, управления на кризи в политически нестабилни региони; както и защита на цивилното население. Трета глава включва и нещо повече: тя проследява новите политики на тази Организация спрямо новия тип предизвикателства на 21 век като тероризъм и кибер сигурност.

Четвърта глава на представения дисертационен труд е на практика доказателствен компендиум подкрепящ формулираната хипотеза. В нея, докторантката разглежда поетапните стратегии осъществявани в сътрудничество от страна на ЕС и НАТО които изграждат

Архитектурата на европейската сигурност след Слудената война. Тези стратегии започват с изграждане на европейска идентичност в областта на сигурността и отбраната в политиките на НАТО. Но те се реализират както в изработване на рамка на сътрудничество между НАТО и ЕС; така и чрез конкретни инициативи създали институции и капацитет; и предоставили ресурси. Четвърта глава проследява и основни инициативи на НАТО и ЕС в процеса на управление на кризи в Югоизточна Европа и Черноморския регион.

В заключителната си част дисертацията отправя препоръки за оптимизиране сътрудничеството между двете организации, както и за усъвършенстване на практико-приложните аспекти на механизмите на сигурността в Европа.

Уважаеми Членове на научното жури,

Настоящото Становище за дисертацията на Росица Филатова отправя ясно и нееднозначно послание:

Въз основа на успешно приключилата изследователска работа на дисертантката; както и въз основа на изцяло покритите изисквания към докторанти, уточнени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, включващи брой публикации по темата както и активна академична дейност в звеното домакин, предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Росица Георгиева Филатова образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление: 3.3. Политически науки, Научна специалност: Политология (Международни отношения).

20.10.2019.

Подпис:.....

(доц. Любов Минчева)